

SAKKI ry:n lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 6.11.2023

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä laeiksi Kelan kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta, HE 60/2023 vp

ASIAN ESITTELY

Esityksessä ehdotetaan, että Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain mukaisten nuorten kuntoutusrahan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan vähimmäismäärän tasoa lasketaan ja ammatillisen kuntoutuksen ajalta maksettavan kuntoutusrahan laskukaavaa muutetaan. Jatkossa Kansaneläkelaitoksen kuntoutusrahassa olisi vain yksi vähimmäismäärä, sekä vain yksi laskukaava vähimmäismäärän ylittävälle kuntoutusrahoille. Muutoksilla tavoitellaan mm. 27 miljoonan euron säästöjä.

Kelan tilastojen mukaan nuorten ammatillisen kuntoutuksen yleisin kuntoutusmuoto on ammattikoulutus. Haluamme siten ottaa lausunnossamme kantaa erityisesti nuorten ammatillista kuntoutusta koskeviin osioihin.

KOMMENTTIMME

Kiitämme mahdollisuudesta lausua Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä laiksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta.

Nuoren ammatillinen kuntoutus (kuntoutuslain 7 a §) lisättiin kuntoutuslakiin vuoden 2019 alussa. Esityksen mukaisesti kuntoutukseen liittyy nuoren opiskelu- ja työllistymismahdollisuuksien tukeminen sekä edistäminen. Kuntoutusrahalla on pyritty tukemaan nuorten itsenäistymistä, yhteiskunnallista osallistumista sekä sosiaalista hyvinvointia. Nuorten kuntoutusrahan vähimmäismäärän tavallista korkeammalla tasolla on pyritty kannustamaan heitä suorittamaan toisen asteen tutkinto työkyvyttömyyseläkkeelle

hakeutumisen sijaan. Esityksessä kuvataan, että nuoren kuntoutusrahan taustalla ovat useimmiten mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt.

Nuorten mielenterveyden haasteet ovat lisääntyneet merkittävästi viime vuosina, mikä käy ilmi esimerkiksi Kouluterveyskyselyn tuloksista. Mikäli nuorten mielenterveyttä tukevaan toimintaan ja palveluihin ei resursoida lisää, on odotettavissa, että niiden nuorten määrä kasvaa entisestään, jotka hakeutuvat ammatillisen kuntoutuksen piiriin. Samalla SAKKI ry:n Amisbarometri-tutkimuksesta käy ilmi, että kaikista kyselyyn vastanneista 15 % on maininnut, että heikko rahatilanne on vaikeuttanut opintojen edistämistä. On tärkeää huomioida nuorten taloudellisen ahdingon ja mielenterveysongelmien selvä yhteys sekä niiden vaikutus opiskeluun.

SAKKI ry näkee, että leikkauksilla vaikeutetaan heikossa asemassa olevien nuorten mahdollisuuksia kuntoutumiseen emmekä kannata esitystä. Kuten esityksessäkin päätellään, kuntoutusrahan muutoksilla heikennetään nuorten taloudellista tilannetta. Tämä ei ole SAKKI ry:n näkökulmasta järkevä suunta - leikkauksilla päinvastoin lisätään kuntoutuksessa olevien nuorten taloudellisia paineita, joka voi osaltaan vaikeuttaa mielenterveysongelmien ehkäisyä. Lisäksi riski siirtyä työkyvyttömyyseläkkeelle ja syrjäytyä kasvaa. Esityksessäkin analysoidaan, että "Heikennykset rahaetuuden tasossa voivat vaikuttaa heikentävästi asiakkaan motivaatioon osallistua kuntoutukseen".

Hallituksen esityksessä nostetaan esille yhdenvertaisuuden edistämisen näkökulma nuorten kuntoutusrahan leikkaamisen perusteluissa. Esityksessä pohditaan, että 16-19-vuotiaat nuoret asuvat usein huoltajien kanssa, ja alle 18-vuotiaat ovat vielä vanhempiensa elatusvelvollisuuden piirissä. Tästä seikasta huolimatta nämä nuoret saavat ns. tavallista kuntoutusrahaa saavia enemmän taloudellista tukea. Haluamme kuitenkin nostaa esille, että esimerkiksi monet ammatilliset opiskelijat tulevat sosioekonomisesti vaikeammasta taustasta. Tästä näkökulmasta arvioiden näiden huoltajien mahdollisuudet tukea esimerkiksi kuntoutuksessa olevaa vammaista lastaan voivat olla merkittävästi heikommat. SAKKI rohkaisee selvittämään muita keinoja vahvistaa kuntoutusrahan saajien välistä yhdenvertaisuutta.

Lisäksi tekstissä mainitaan, että "Rahaetuuden tasossa onkin suurehko ero kuntoutusrahan ja opintotukeen sisältyvän opintorahan tasoa verrattaessa". Sen sijaan, että vaikeassa asemassa olevien ryhmältä leikataan, tulisi yhdenvertaisuustoimena harkita myös muiden

opiskelijoiden opintorahan nostamista, jotta opiskelijoilla olisi mahdollisuus keskittyä opintoihin velanoton ja työssäkäynnin sijaan.

Esityksessä kerrotaan myös, että "Vammaisia henkilöitä on ammatillisen kuntoutuksen kontekstissa erityisesti nuoren kuntoutusrahan saajissa". Toisin sanoen leikkaus kohdentuu merkittävästi vammaisten vähemmistöön, mikä asettaa esityksen yhdenvertaisuusperustelut jokseenkin kyseenalaiseen valoon. Vammaisilla nuorilla ei ole välttämättä samoja valmiuksia tai mahdollisuuksia tehdä vaikkapa töitä opintojen ohella, mikä osaltaan perustelee kuntoutusrahan korkeampaa tasoa.

Haluamme myös nostaa esille hallitusohjelmassa mainitun tavoitteen vahvistaa kaikista heikoimmassa asemassa olevien tilannetta. SAKKI ry pitää tätä tavoitetta tärkeänä ja kannustaa toimimaan hallitusohjelmatavoitteen puitteissa myös tämän lakiesityksen osalta.

Lisätietoja:

Patrik Tanner
SAKKI ry:n puheenjohtaja
044 7530 581
patrik.tanner@sakkiry.fi

Sara Siponmaa
SAKKI ry:n hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden asiantuntija
044-7450211
sara.siponmaa@sakkiry.fi